

Bruksela, dnia 14.3.2018r.
COM(2018) 91 final

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Drugie sprawozdanie roczne w sprawie Instrumentu Pomocy dla Uchodźców w Turcji

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
1.1. Turcja a kryzys uchodźczy	3
1.2 Reakcja UE na kryzys oraz ustanowienie instrumentu	4
2. Funkcjonowanie instrumentu	5
3. Zdolności finansowe, czas realizacji i charakter finansowania	6
4. Wdrażanie instrumentu.....	7
4.1. Pomoc humanitarna	8
4.2. Pomoc pozahumanitarna	9
5. Monitorowanie, ocena i audyt	13
5.1. Monitorowanie i ocena	13
5.2. Audyt.....	13
6. Komunikacja i eksponowanie działań	13
7. Wnioski i dalsze działania	14

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 8 ust. 1 decyzji Komisji z dnia 24 listopada 2015 r.¹ w sprawie koordynacji działań Unii i państw członkowskich przy użyciu mechanizmu koordynacji (dalej zwanej „decyzją”) Komisja systematycznie informuje Parlament Europejski i Radę o wdrażaniu Instrumentu Pomocy dla Uchodźców w Turcji (dalej zwanego „instrumentem”). Art. 8 ust. 2 decyzji stanowi, że Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie roczne sprawozdanie z wdrażania instrumentu. Pierwsze takie sprawozdanie zostało opublikowane w marcu 2017 r. Opisano w nim funkcjonowanie instrumentu, pierwsze działania podjęte w celu jego wdrożenia, monitorowanie i system oceny, jak również odnośne działania w zakresie komunikacji.

1.1. Turcja a kryzys uchodźczy

Położenie geograficzne Turcji sprawia, że jest ona ważnym krajem przyjmującym i tranzytowym dla uchodźców i migrantów. W związku z napływem migrantów na niespotykaną jak dotąd skalę, głównie w następstwie konfliktów w Syrii i w Iraku, Turcja przyjęła ponad 3,8 mln uchodźców i migrantów, co stanowi największą liczbę na świecie. Liczba ta obejmuje 3,5 mln zarejestrowanych uchodźców z Syrii², z czego niecałe 7 % przebywa w 21 obozach założonych przez rząd turecki, oraz ponad 300 tys. zarejestrowanych uchodźców i osób ubiegających się o azyl pochodzących głównie z Iraku, Afganistanu, Iranu i Somalii³. Liczbę uchodźców i osób ubiegających się o azyl w rozbiciu na poszczególne prowincje przedstawiono na mapie na stronie 3⁴. Ów napływ migrantów miał duży wpływ na społeczności przyjmujące. Turcja w dalszym ciągu podejmuje godne pochwały działania, przyjmując dużą liczbę uchodźców i migrantów i zapewniając im wsparcie.

¹ Decyzja Komisji C(2015) 9500 z dnia 24.11.2015 w sprawie koordynacji działań Unii i państw członkowskich przy użyciu mechanizmu koordynacji – Instrumentu Pomocy dla Uchodźców w Turcji, zmieniona decyzją Komisji C(2016) 855 z 10.2.2016.

² Według stanu na dzień 8 lutego 2018 r. zarejestrowanych było 3 506 532 „Syryjczyków w ramach ochrony tymczasowej”; źródło – turecka Dyrekcja Generalna ds. Zarządzania Migracją: http://www.goc.gov.tr/icerik6/temporary-protection_915_1024_4748_icerik

³ Jedną ze specyficznych cech systemu azylowego w Turcji wiąże się z faktem, że kraj ten podpisał Protokół nowojorski z 1967 r. do konwencji genewskiej z 1951 r. z zastrzeżeniem. W związku z tym zdecydowana większość uchodźców w Turcji nie może występować o pełnoprawny status uchodźcy, a jedynie o status „warunkowy”, który, o ile zostanie przyznany, ogranicza pobyt w kraju do momentu, kiedy uchodźca o uznanym statusie zostanie „przesiedlony do kraju trzeciego”.

⁴ Źródło: Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców oraz Dyrekcja Generalna ds. Zarządzania Migracją; autorstwo: Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; dane na dzień 7 grudnia 2017 r. Użyte nazwy i sposób prezentacji materiałów zamieszczonych na tej mapie nie są równoznaczne z wyrażeniem przez Unię Europejską jakiegokolwiek opinii co do statusu prawnego któregośkolwiek z państw, terytoriów, miast, regionów czy organów władzy, ani też co do przebiegu którychkolwiek granic.

działają wspólnie. Oświadczenie to nadal przynosi konkretne rezultaty, przyczyniając się do zmniejszenia liczby nielegalnych i niebezpiecznych przepraw i do ratowania życia na Morzu Egejskim. W 2017 r. szlakiem wschodniośrodkowomorskim do UE przybyło łącznie 41 720 migrantów, w porównaniu z 182 227 w 2016 r. Liczba ofiar na morzu znacznie spadła – w 2017 r. były to 62 osoby, podczas gdy w 2016 r. – 434 osoby.

Przyspieszono tempo trwających obecnie przesiedleń z Turcji do UE. Od 4 kwietnia 2016 t. do 14 lutego 2018 r. z Turcji do Europy przesiedlono 12 170 syryjskich uchodźców¹⁰. Jeśli chodzi o program dobrowolnego przyjmowania ze względów humanitarnych, którego standardowe procedury operacyjne zostały zatwierdzone przez państwa członkowskie w grudniu 2017 r., powinien on zostać uruchomiony. Spełnione zostały bowiem ku temu wszystkie przesłanki i warunki przewidziane w oświadczeniu UE-Turcja. Pozwoli to na kontynuację przesiedleń i zapewni bezpieczną i legalną alternatywę dla nielegalnej migracji do UE.

Aby zapewnić pełną i trwałą realizację postanowień oświadczenia, konieczne są nieprzerwane wysiłki oraz determinacja polityczna wszystkich stron.

2. Funkcjonowanie instrumentu

Omawiany instrument to mechanizm koordynacji, który umożliwia sprawne, skuteczne i wydajne wykorzystanie pomocy UE dla uchodźców w Turcji. Zapewnia on optymalne wykorzystanie istniejących unijnych instrumentów finansowych w formie pomocy humanitarnej albo pozahumanitarnej w celu zapewnienia, by potrzeby uchodźców i społeczności przyjmujących były spełniane w kompleksowy i skoordynowany sposób¹¹.

Komitet sterujący przedstawia wytyczne strategiczne w sprawie ogólnych priorytetów, wspieranych rodzajów działań, kwot, które mają zostać przydzielone, i instrumentów finansowania, które należy uruchomić, a także, w stosownych przypadkach, w sprawie warunków dotyczących wykonywania przez Turcję jej zobowiązań w ramach wspólnego planu działania UE-Turcja¹². W trakcie drugiego roku wdrażania instrumentu odbyły się cztery posiedzenia komitetu sterującego: w dniach 12 stycznia, 31 marca, 28 czerwca i 8 listopada 2017 r. Dziewiąte posiedzenie komitetu sterującego zostało zwołane przez Komisję 9 marca 2018 r., a następne jest zaplanowane na wiosnę 2018 r.

Główne zasady rządzące realizacją instrumentu to szybkość, wydajność i skuteczność przy jednoczesnym zapewnieniu należytego zarządzania finansami. Istotne jest też zagwarantowanie trwałości efektów interwencji w ramach instrumentu stabilności oraz współodpowiedzialności UE i władz tureckich. Priorytetowe obszary wsparcia w ramach instrumentu określa się w oparciu o kompleksową i niezależną ocenę potrzeb¹³, ze szczególnym uwzględnieniem grup szczególnie wrażliwych.

W ramach instrumentu koordynuje się środki finansowe pochodzące z następujących instrumentów finansowania zewnętrznego: rozporządzenie Rady (WE) nr 1257/96 dotyczące pomocy humanitarnej¹⁴, Europejski Instrument Sąsiedztwa¹⁵, Instrument Finansowania

¹⁰ Źródło: Służba ds. Wspierania Reform Strukturalnych.

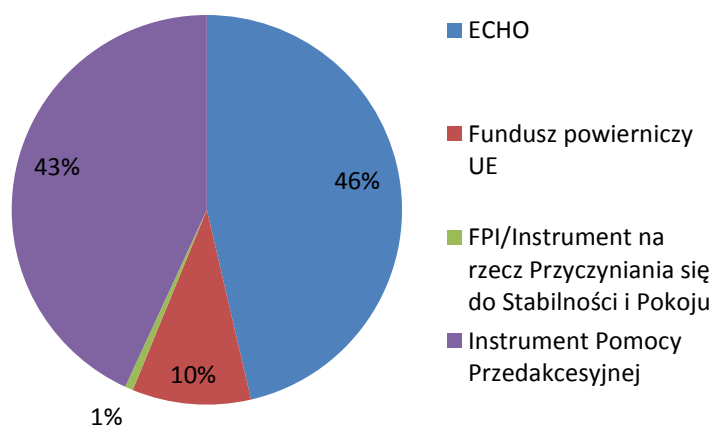
¹¹ Decyzja Komisji C(2015) 9500 z 24.11.2015, art. 2 – Cele instrumentu.

¹² Zob. art. 5 ust. 1 decyzji Komisji C(2015) 9500 zmienionej decyzją Komisji C(2016) 855.

¹³ http://avrupa.info.tr/fileadmin/Content/2016_April/160804_NA_report_FINAL_VERSION.pdf

¹⁴ Dz.U. L 163 z 2.7.1996, s. 1.

Współpracy na rzecz Rozwoju¹⁶, Instrument Pomocy Przedakcesyjnej¹⁷ oraz Instrument na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju¹⁸. Działania, które mają być finansowane z budżetu Unii, są wdrażane zgodnie z unijnymi przepisami finansowymi, które przewidują zarządzanie zarówno w trybie bezpośrednim, jak i pośrednim, i obejmują regionalny fundusz powierniczy UE w odpowiedzi na kryzys w Syrii. Udział poszczególnych instrumentów UE w finansowaniu projektów objętych Instrumentem Pomocy dla Uchodźców w Turcji przedstawia się następująco¹⁹:

Realizacja pomocy jest uzależniona od ścisłego przestrzegania przez Turcję zobowiązań określonych we wspólnym planie działania UE–Turcja oraz w oświadczeniach UE–Turcja z 29 listopada 2015 r. i 18 marca 2016 r.

3. Zdolności finansowe, czas realizacji i charakter finansowania

Całkowity budżet koordynowany w ramach instrumentu w latach 2016–2017 wynosi 3 mld EUR. Na tę kwotę składa się 1 mld EUR z budżetu UE i 2 mld EUR środków pochodzących od państw członkowskich²⁰. Wkłady państw członkowskich przekazywane są bezpośrednio do budżetu ogólnego UE w formie zewnętrznych dochodów przeznaczonych na określony cel na podstawie art. 21 ust. 2 lit. b) rozporządzenia finansowego i następnie przypisywane odpowiednio do linii budżetowych przeznaczonych na Instrument Pomocy Przedakcesyjnej i pomoc humanitarną. Z kwoty 1 mld EUR pochodzącej z budżetu UE w 2016 r. uruchomiono środki w wysokości 250 mln EUR, a w 2017 r. – środki w wysokości 750 mln EUR.

¹⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 232/2014 ustanawiające Europejski Instrument Sąsiedztwa, Dz.U. L 77 z 15.3.2014, s. 27.

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 233/2014 ustanawiające Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju, Dz.U. L 77 z 15.3.2014, s. 44.

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 231/2014 ustanawiające Instrument Finansowania Pomocy Przedakcesyjnej, Dz.U. L 77 z 15.3.2014, s. 11.

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 230/2014 ustanawiające Instrument na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju, Dz.U. L 77 z 15.3.2014, s. 1.

¹⁹ Wkłady z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju zostały przesunięte i wdrożone odpowiednio w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej i funduszu powierniczego UE.

²⁰ Wykaz wszystkich wkładów państw członkowskich można znaleźć na stronie <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/>.

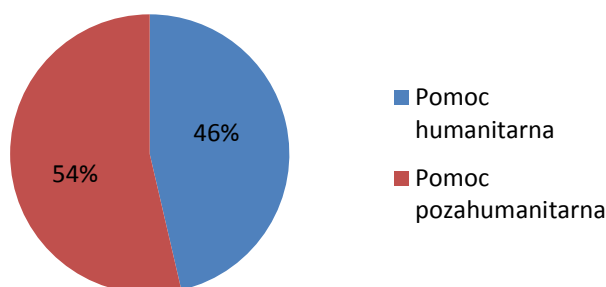
W 2016 r. państwa członkowskie przekazały na rzecz instrumentu kwotę 677 mln EUR, a w 2017 r. 847 mln EUR. Do końca 2017 r. wypłacono 1 332 mln EUR, czyli około 87 % tych środków²¹. W latach 2018 i 2019 płatności ze środków przekazanych przez państwa członkowskie wyniosą odpowiednio 396 mln i 80 mln EUR.

Na koniec 2016 r., w następstwie dyskusji podczas czwartego posiedzenia komitetu sterującego i na forum Komitetu Stałych Przedstawicieli Rządów Państw Członkowskich przy Unii Europejskiej, z przyczyn technicznych przesunięto termin płatności salda końcowego w ramach instrumentu z końca 2019 r. na koniec 2021 r., tak aby umożliwić podpisanie niektórych umów długoterminowych przewidzianych w ramach środka specjalnego przyjętego w lipcu 2016 r. Przedłużenie wspomnianego terminu nie będzie miało negatywnego wpływu na realizację odnośnych działań ani na harmonogram wpłat państw członkowskich bądź Komisji na rzecz instrumentu.

Istnieje odpowiednia równowaga pomiędzy tempem *wpłat* dokonywanych przez państwa członkowskie na rzecz instrumentu a tempem pokrywanych z nich *wypłat*.

4. Wdrażanie instrumentu

Instrument jest wdrażany zarówno w formie pomocy humanitarnej, jak i pozahumanitarnej. Na te komponenty przeznaczono odpowiednio około 1,4 mld EUR i 1,6 mld EUR.

Pomoc humanitarna służy wspieraniu uchodźców znajdujących się w najgorszej sytuacji i innych osób w podobnej sytuacji poprzez zapewnianie przewidywalnych i godnych środków wsparcia w celu zaspokojenia ich podstawowych potrzeb oraz zagwarantowania im ochrony. Pomaga ona również wyeliminować luki w świadczeniu usług za pośrednictwem wyspecjalizowanych agencji i organizacji partnerskich w obszarze zdrowia i edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych.

Pomoc pozahumanitarna polega na zapewnianiu uchodźcom długofalowych źródeł utrzymania oraz perspektyw społeczno-ekonomicznych i w zakresie zdrowia i edukacji. Koncentruje się również na grupach szczególnie wrażliwych, np. poprzez ochronę kobiet i dziewcząt przed przemocą seksualną i przemocą ze względu na płeć oraz zapewnienie lepszego dostępu do opieki w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

²¹ Jako zewnętrzne dochody przeznaczone na określony cel wkłady niezrealizowane w danym roku są automatycznie przenoszone na rok następny, tak długo, jak prowadzone są działania, na które te środki zostały przeznaczone.

Szczególną uwagę zwraca się na uchodźców i osoby ubiegające się o azyl spoza Syrii. Podczas interwencji podejmowanych w ramach instrumentu zawsze dąży się do tego, by włączyć lokalne społeczności przyjmujące uchodźców.

Z operacyjnego punktu widzenia do końca 2017 r. zaciągnięto zobowiązania na całą pulę środków w ramach instrumentu, tj. 3 mld EUR, i podpisano umowy²² na realizację 72 projektów²³. Kwota wypłaconych środków wyniosła ponad 1,85 mld EUR²⁴, czyli 62 % puli środków, a pozostałe saldo ma zostać wypłacone w trakcie realizacji projektów finansowanych w ramach instrumentu, ale nie później niż do końca 2021 r. Szczegółowe informacje można znaleźć w tabeli projektów zamieszczonej w internecie²⁵.

Pomoc jest dostępna w całym kraju, ale w większości przypadków jest ona wdrażana poza terenem obozów dla uchodźców, przede wszystkim w dziesięciu następujących prowincjach najbardziej dotkniętych problemem migracji: Sztambuł, Sanliurfa, Hatay, Gaziantep, Mersin, Adana, Bursa, Kilis, Izmir i Kahramanmaraş²⁶.

4.1. Pomoc humanitarna

Pomoc humanitarna UE jest realizowana zgodnie z Konsensusem europejskim w sprawie pomocy humanitarnej z 2007 r.²⁷, który stanowi, że UE jako podmiot prowadzący działania humanitarne przestrzega zasad humanitarnych, tj. humanitaryzmu, neutralności, bezstronności i niezależności, jak określono w Traktacie z Lizbony (art. 214 Traktatu o funkcjonowaniu UE) oraz w rozporządzeniu w sprawie pomocy humanitarnej (nr 1257/96)^{28,29}.

W ramach komponentu humanitarnego omawianego instrumentu przydzielono kwotę 1,389 mld EUR i podpisano umowy z 19 podmiotami partnerskimi na wszystkie 45 projektów z zakresu pomocy humanitarnej, które mają na celu zaspokojenie podstawowych potrzeb oraz zapewnienie ochrony i dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej. Jak dotąd wypłacono kwotę 1,11 mld EUR, z czego skorzystało ogółem 1 561 940 uchodźców³⁰. Plan realizacji działań w obszarze pomocy humanitarnej opublikowano w maju 2017 r.³¹ Niektóre z najważniejszych osiągnięć w ramach pomocy humanitarnej zapewnionej przez instrument w 2017 r.³² przedstawiono poniżej.

Siatka bezpieczeństwa socjalnego w sytuacjach nadzwyczajnych

²² Zgodnie z rozporządzeniem finansowym wydatki administracyjne i wsparcie techniczne, a także monitorowanie, ocena i audyt mogą zostać zakontraktowane na okres po roku 2017.

²³ W przypadku jednego projektu nadal brak jest kontrasygnaty.

²⁴ W tym kwoty wypłacone z regionalnego funduszu powierniczego UE w odpowiedzi na kryzys w Syrii, które nie zostały jeszcze zwrócone z budżetu UE.

²⁵ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/migration_en

²⁶ Informacje na temat liczby uchodźców syryjskich w poszczególnych prowincjach są dostępne na stronie: http://www.goc.gov.tr/icerik6/temporary-protection_915_1024_4748_icerik

²⁷ Wspólne oświadczenie Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych

²⁸ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1257/96 z dnia 20 czerwca 1996 r. dotyczące pomocy humanitarnej.

²⁹ Pomoc humanitarna Komisji Europejskiej opiera się na rocznych planach wdrażania pomocy dla poszczególnych krajów. Ramy współpracy między Komisją i jej partnerami w dziedzinie pomocy humanitarnej określone są w zawieranych z organizacjami międzynarodowymi ramowych umowach finansowo-administracyjnych oraz w zawieranych z organizacjami pozarządowymi umowach partnerstwa ramowego.

³⁰ W tym również uchodźcy, którzy skorzystali z siatki bezpieczeństwa socjalnego w sytuacjach nadzwyczajnych, jak i z wcześniejszych programów podobnego rodzaju.

³¹ Informacje dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/hip_turkey_2017_ver_2.pdf

³² Uchodźcy mogli skorzystać z więcej niż jednej usługi, ale łączne wartości liczbowe nie uwzględniają takich przypadków nakładania się.

UE kontynuowała działania na rzecz zaspokojenia potrzeb uchodźców znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej za pośrednictwem siatki bezpieczeństwa socjalnego w sytuacjach nadzwyczajnych. Jest to humanitarny program pomocy społecznej obejmujący kartę debetową, która umożliwia wykorzystanie przekazywanej co miesiąc kwoty pieniędzy na dowolne, różnorakie cele. Według stanu na luty 2018 r. z miesięcznych przekazów pieniężnych w ramach programu skorzystało łącznie niemal 1,2 mln uchodźców. Ponadto turecka Dyrekcja Generalna ds. Zarządzania Migracją, przy wsparciu ze strony instrumentu, zweryfikowała dane ponad miliona Syryjczyków objętych ochroną tymczasową przebywających w Turcji. Pomoże to Turcji, UE i jej partnerom w zapewnieniu lepiej ukierunkowanego wsparcia osobom potrzebującym ochrony.

Edukacja w sytuacjach nadzwyczajnych

UE w dalszym ciągu podejmowała działania na rzecz ułatwienia uchodźcom dostępu do oficjalnych systemów kształcenia poprzez zmniejszanie barier i zapewnianie zagrożonym dzieciom środków umożliwiających im uczęszczanie do szkoły. W 2017 r. zainicjowano program warunkowych transferów pieniężnych na rzecz edukacji, który jest największym w historii programem edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych finansowanym przez UE. Według stanu na luty 2018 r. wsparciem finansowym w ramach tego programu objęte zostały rodziny ponad 266 tys. dzieci uczęszczających do szkoły. Ponadto średnio 6 683 dzieci korzystało co miesiąc ze wsparcia w zakresie transportu szkolnego, a 3 487 dzieci uczestniczyło w działaniach w ramach kształcenia pozaformalnego. Działania takie obejmują pozaformalne zajęcia w języku tureckim lub arabskim, inicjatywy na rzecz uczenia się w domu oraz kluby odrabiania zadań domowych. Programy te ułatwią dzieciom przejście do formalnego systemu kształcenia na poziomie odpowiadającym ich wiekowi.

Opieka zdrowotna

UE skoncentrowała swoje wysiłki na wyeliminowaniu potencjalnych luk w świadczeniu podstawowych usług opieki zdrowotnej oraz usług odpowiadających na szczególne potrzeby uchodźców i osób w podobnej sytuacji. W prowincjach, gdzie przebywa najwięcej uchodźców, udzielono im łącznie 311 447 konsultacji w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Ponadto w okresie od stycznia do końca grudnia 2017 r. z usług opieki przed- i poporodowej skorzystało 17 913 kobiet w ciąży, 4 912 uchodźców skorzystało z opieki psychiatrycznej i wsparcia psychologiczno-społecznego, a 5 228 uchodźców skorzystało z opieki pooperacyjnej i usług rehabilitacji.

4.2. Pomoc pozahumanitarna

W ramach komponentu pozahumanitarnego omawianego instrumentu przydzielono kwotę 1,611 mld EUR, podpisano umowy na wszystkie 27 projektów³³ i wypłacono 747 mln EUR³⁴.

W obszarze infrastruktury miejskiej wystąpiło wiele trudności w procesie programowania prac i udzielania zamówień, szczególnie jeśli chodzi o włączenie elementów kredytów

³³ W przypadku jednego projektu nadal brak jest kontrasygnaty.

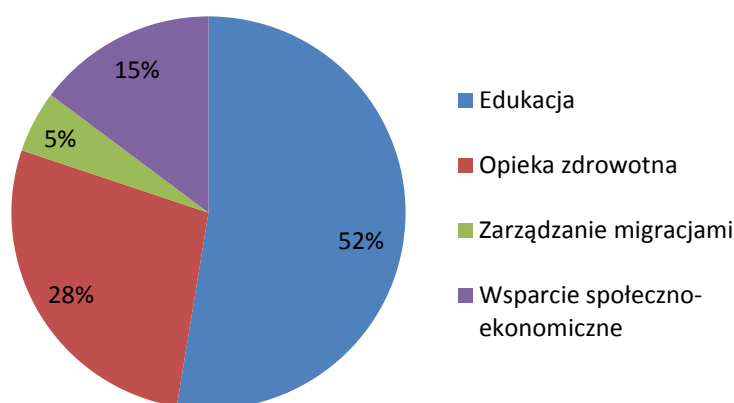
³⁴ Kwota ta obejmuje również wydatki w ramach projektów realizowanych przez regionalny fundusz powierniczy UE w odpowiedzi na kryzys w Syrii, które nie zostały jeszcze pokryte z budżetu UE.

i pożyczek. Ze względu na brak dobrze opracowanego katalogu projektów ostatecznie w ramach instrumentu nie udzielono żadnego wsparcia na rzecz infrastruktury miejskiej. Środek specjalny³⁵ przyjęty w lipcu 2016 r.³⁶ został zatem w 2017 r. dwukrotnie zmieniony. Wprowadzone zmiany, zatwierdzone przez Komitet Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej, były zgodne z tymi samymi zasadami co pierwotny środek specjalny.

Ponadto, ze względu na niższą od oczekiwanej liczbę osób powracających, zmodyfikowano również środek specjalny w zakresie powrotów przyjęty w kwietniu 2016 r.³⁷, celem zwiększenia zdolności tureckiej Dyrekcji Generalnej ds. Zarządzania Migracją w zakresie zarządzania, przyjmowania i goszczenia migrantów i osób powracających, szczególnie w odniesieniu do zasobów ludzkich i infrastruktury. Poszerzono zakres stosowania tego środka, tak by objąć nim wszystkich migrantów powracających z UE.

Oprócz środków, które są zarządzane bezpośrednio za pośrednictwem Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej³⁸, w ramach pozahumanitarnego komponentu instrumentu wsparcie przydzielane jest na szereg oddolnych działań realizowanych za pośrednictwem 15 projektów na łączną kwotę 293 mln EUR, finansowanych z regionalnego funduszu powierniczego UE w odpowiedzi na kryzys w Syrii.

Podział przydzielonych środków w rozbiciu na obszary priorytetowe, z wyłączeniem pomocy humanitarnej, przedstawia się następująco:

³⁵ Art. 2 ust. 1 wspólnego rozporządzenia wykonawczego mającego zastosowanie do Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej upoważnia Komisję do przyjęcia w należycie uzasadnionych przypadkach środków specjalnych. Środki takie przyjmowane są po uzyskaniu pozytywnej opinii Komitetu Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej. Informację o nich przekazuje się Parlamentowi Europejskiemu i państwom członkowskim.

³⁶ Decyzja wykonawcza Komisji C(2016) 4999 z 28.7.2016 przyjmująca środek specjalny na rzecz edukacji, zdrowia, infrastruktury miejskiej oraz wsparcia społeczno-ekonomicznego dla uchodźców w Turcji, który zostanie sfinansowany z budżetu ogólnego Unii Europejskiej na lata 2016 i 2017.

³⁷ Decyzja wykonawcza Komisji C(2016) 2435 z 19.4.2016 przyjmująca środek specjalny dotyczący migrantów zwracanych do Turcji, który zostanie sfinansowany z budżetu ogólnego Unii Europejskiej.

³⁸ Środkami z Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej w ramach instrumentu zarządza się zgodnie z zasadami działań zewnętrznych zawartymi w części drugiej tytułu IV rozporządzenia finansowego i zasad jego stosowania. Więcej szczegółów – zob. pierwsze sprawozdanie roczne dotyczące instrumentu.

Ponieważ większość umów została podpisana pod koniec 2017 r., realizacja większości projektów rozpoczęła się dopiero w 2018 r. Niektóre projekty zdążyły już jednak wywrzeć znaczny wpływ w terenie.

Edukacja

UE wspiera wszystkie szczeble systemu kształcenia, od wczesnej edukacji po szkolnictwo wyższe, tak aby nie zaprzepaścić szans całego pokolenia młodych ludzi.

Głównym filarem wsparcia na rzecz edukacji w ramach instrumentu jest projekt „Promowanie integracji dzieci syryjskich w tureckim systemie szkolnictwa”³⁹, mający postać bezpośredniej dotacji dla tureckiego Ministerstwa Edukacji Narodowej w wysokości 300 mln EUR przeznaczonej na promowanie integracji dzieci syryjskich w tureckim systemie szkolnictwa. Według stanu na dzień 31 października 2017 r. 312 151 dzieci uczestniczyło w kursach języka tureckiego, które były prowadzone przez 5 486 nauczycieli języka zatrudnionych w ramach tego projektu. Zatrudniono również 93 nauczycieli języka arabskiego i 489 doradców. 10 085 syryjskich dzieci nieuczęszczających do szkoły wzięło udział w kursach wyrównawczych mających ułatwić im start w szkole, 43 388 uczniów korzysta na bieżąco z kursów uzupełniających, a 32 351 z transportu szkolnego. Rozpoczęła się dystrybucja materiałów papierniczych i podręczników, które trafią do 500 tys. uczniów. Celem jest również wsparcie ministerstwa i zwiększenie jego zdolności w zakresie zarządzania i wdrażania.

Uzupełnieniem projektu „Promowanie integracji dzieci syryjskich w tureckim systemie szkolnictwa” są działania edukacyjne finansowane z instrumentu – podejmowane zarówno w ramach humanitarnego komponentu instrumentu ze środków programu warunkowych transferów pieniężnych na rzecz edukacji i edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych, jak również w ramach komponentu pozahumanitarnego – realizowane przez organizacje pozarządowe i agencje ONZ. Szczególną wagę przywiązuje się do wsparcia psychospołecznego i programów spójności społecznej. Przykładowo programami tego typu zorganizowanymi przez Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) objętych zostało już ponad 35 tys. dzieci, nastolatków i młodzieży.

332 studentów otrzymuje stypendia uniwersyteckie w ramach trzech projektów, co ma zapewnić uchodźcom odpowiednie możliwości w szkolnictwie wyższym. Liczba uczniów objętych wsparciem ma wzrosnąć w roku akademickim 2018–2019.

Interwencje finansowane z instrumentu w ramach priorytetowego obszaru edukacji mają wymiar krótko-, średnio- i długoterminowy. Przy wsparciu Kreditanstalt für Wiederaufbau i Banku Światowego wybudowanych i wyposażonych zostanie 125 budynków szkolnych o trwałej konstrukcji i 50 budynków z prefabrykatów, z których w ujęciu rocznym powinny korzystać 124 tys. dzieci będących uchodźcami⁴⁰. Budowa pierwszych placówek już się rozpoczęła.

Opieka zdrowotna

³⁹ PICTES oznacza „Promowanie integracji dzieci syryjskich w tureckim systemie szkolnictwa”.

⁴⁰ Umowy te stanowią uzupełnienie podobnego projektu realizowanego wspólnie z Kreditanstalt für Wiederaufbau i finansowanego ze środków funduszu powierniczego UE w wysokości 70 mln EUR, który nie wchodzi w zakres omawianego instrumentu.

Głównym filarem pomocy zapewnianej w ramach instrumentu w priorytetowym obszarze zdrowia jest projekt SIHHAT, mający postać bezpośredniej dotacji dla tureckiego Ministerstwa Zdrowia o wartości 300 mln EUR, który ma na celu zagwarantowanie uchodźcom dostępu do usług opieki zdrowotnej. W ramach tego projektu od 31 grudnia 2017 r. działalność rozpoczęło 12 ośrodków opieki zdrowotnej dla migrantów, które mają przyczynić się do poprawy podstawowych usług opieki zdrowotnej. W ośrodkach tych, jak i w 86 innych ośrodkach ustanowionych przez ministerstwo jeszcze przed rozpoczęciem projektu, zatrudnionych jest 813 pracowników. Uchodźcom udzielono łącznie 763 963 konsultacji w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, a 217 511 niemowląt uchodźców syryjskich otrzymało komplet szczepień⁴¹. Zakłada się, że w ramach projektu SIHHAT rehabilitacyjnymi usługami opieki w zakresie zdrowia psychicznego objętych zostanie nawet milion uchodźców. Ponadto planuje się podejmowanie działań w obszarze planowania rodziny, zapobiegania chorobom zakaźnym, naboru i szkolenia pracowników służby zdrowia oraz działań informacyjnych.

W celu ułatwienia dostępu do usług opieki zdrowotnej w perspektywie średnio- i długoterminowej rozpoczęto budowę dwóch szpitali w prowincjach Kilis i Hatay, które będą posiadać odpowiednio 300 i 250 łóżek.

Wsparcie społeczno-ekonomiczne

Dla integracji uchodźców w społeczeństwie tureckim zasadnicze znaczenie ma wsparcie społeczno-gospodarcze, które sprzyja bardzo potrzebnej spójności w obu tych obszarach. Ponieważ najpoważniejszą przeszkodą na drodze do skutecznej integracji jest bariera językowa, w ramach instrumentu uchodźcy uczestniczą w zajęciach z języka tureckiego.

Aby zwiększyć szanse na zatrudnienie uchodźców i członków społeczności przyjmujących znajdujących się w trudnej sytuacji oraz zapewnić ich lepszą integrację na rynku pracy, w ramach nowych projektów zorganizowane zostaną szkolenia zawodowe dla 15 100 osób, a 7 400 osób skorzysta z pomocy przy poszukiwaniu pracy i z usług doradczych. Wspierana będzie również przedsiębiorczość, w czym pomogą działania doradcze oraz mikrodotacje.

Wsparcie instytucjonalne na rzecz służb zatrudnienia przyczynia się do wzmocnienia zdolności tureckiej agencji pośrednictwa pracy w zakresie zapewniania doradztwa i pomocy w znalezieniu pracy, a także do wzmocnienia zdolności tureckiego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w obszarze monitorowania udzielania zezwoleń na pracę i świadczenia usług dotyczących zatrudnienia.

Ośrodki społeczności lokalnej finansowane w ramach instrumentu zapewniają szeroki wachlarz usług, począwszy od szkoleń, przez informowanie i konsultacje, po wydarzenia kulturalne i imprezy służące nawiązywaniu kontaktów w celu zwiększenia odporności i samodzielności uchodźców i społeczności ich przyjmujących.

Zarządzanie migracjami

W ramach instrumentu pokryte zostały koszty poniesione w związku z zarządzaniem powrotami (transport, zakwaterowanie) 212 Syryjczyków i 1 076 osób innych narodowości, a także zakup sprzętu logistycznego i koszty budowy ośrodka detencyjnego dla 750 osób. Od sierpnia do końca października 2017 r. w ośrodkach detencyjnych pomoc otrzymało 16 733 migrantów.

⁴¹ Według stanu na dzień 31 października 2017 r.

Dzięki instrumentowi wzmocniono również zdolności tureckiej straży przybrzeżnej do przeprowadzania operacji poszukiwawczo-ratowniczych. Na jej rzecz przekazano sześć łodzi, a 939 funkcjonariuszy zostało przeszkolonych w zakresie standardów humanitarnych obowiązujących w przypadku zarządzania granicami morskimi.

5. Monitorowanie, ocena i audyt

5.1. Monitorowanie i ocena

Pierwszy projekt ram wyników instrumentu został przedłożony komitetowi sterującemu w marcu 2017 r., dając początek monitorowaniu na poziomie instrumentu. Pierwszy cykl monitorowania rozpoczął się w maju 2017 r. jako działanie pilotażowe, a następnie w 2017 r. przeprowadzono trzy kolejne cykle. Równolegle Komisja przyjęła środek wsparcia w wysokości 14,3 mln EUR w zakresie monitorowania, oceny, audytu i komunikacji w ramach instrumentu.

Ustalenia z monitorowania zostały przedstawione komitetowi sterującemu w czerwcu i w listopadzie 2017 r. Ramy wyników są obecnie poddawane przeglądowi z uwzględnieniem danych uzyskanych w toku czterech cykli monitorowania, tak aby w 2018 r. i kolejnych latach zapewnić komitetowi sterującemu kompleksowe i aktualne informacje.

System monitorowania instrumentu ma być wspierany od strony technicznej przez internetową platformę monitorowania, która powinna ułatwić gromadzenie danych i ich analizę⁴² oraz wizualizację postępów. Platforma powinna być w pełni operacyjna w połowie 2018 r.

Równolegle uruchamiana jest pomoc techniczna, która ma usprawnić integrację poszczególnych elementów mechanizmu monitorowania oraz wspierać monitorowanie na miejscu zobowiązań uwzględnionych w umowach objętych zarządzaniem bezpośrednim.

Wszystkie elementy kompleksowego systemu monitorowania w ramach instrumentu powinny być w pełni operacyjne w 2018 r. W następnej kolejności rozpoczną się prace dotyczące oceny instrumentu.

5.2. Audyt

W dniu 17 października 2017 r. Europejski Trybunał Obrachunkowy oficjalnie rozpoczął kontrolę wykonania zadań dotyczącą instrumentu. Publikacja ostatecznej wersji sprawozdania Trybunału jest planowana na koniec 2018 r. Kontrola koncentruje się na komplementarności pomocy udzielanej w ramach instrumentu, osiągniętych rezultatach i monitorowaniu, a ponadto obejmuje próbę projektów z zakresu pomocy humanitarnej.

Nadzór finansowy nad instrumentem sprawują Parlament Europejski i Rada, jako że stanowi on integralną część budżetu ogólnego Unii Europejskiej.

6. Komunikacja i eksponowanie działań

Od samego początku istnienia instrumentu kluczowymi priorytetami były komunikacja i eksponowanie działań. Instrument ma zasadnicze znaczenie jako inicjatywa świadcząca o tym, że UE niezmiennie zapewnia duże wsparcie uchodźcom i społecznościom ich przyjmującym w Turcji.

⁴² W rozbiciu na płeć, wiek, niepełnosprawność (w razie potrzeby i w stosownych przypadkach) oraz położenie geograficzne.

Współpraca z instytucjami tureckimi układa się bardzo dobrze, a kilka wspólnych wydarzeń na wysokim szczeblu, takich jak uroczyste inauguracje projektów z udziałem komisarzy UE, zapewniło odpowiednią widoczność działań podejmowanych przez Unię. Wydarzenia te były obszernie relacjonowane w mediach tureckich i międzynarodowych. Na przykład informacje o rozpoczęciu realizacji projektu SIHHAT znalazły się w ponad 100 artykułach w mediach tureckich i dotarły do 7,7 mln czytelników. W listopadzie 2017 r. zorganizowano wizytę dla dziennikarzy połączoną z uroczystością inauguracji budowy placówek szkolnych z prefabrykatów w południowo-wschodniej Turcji, co spotkało się z dużym zainteresowaniem mediów⁴³.

Na początku 2017 r. Komisja opracowała strategię komunikacji, która określa ogólne zasady prowadzenia działań komunikacyjnych i korzystania z narzędzi wypracowanych jak dotąd w ramach instrumentu, a ponadto ma na celu zwiększenie widoczności działań finansowanych z jego środków. Od momentu rozpoczęcia realizacji tej strategii opracowano szereg materiałów, które informują o celach instrumentu i głównych działaniach.

Na potrzeby instrumentu stworzono specjalną stronę internetową⁴⁴, na której zamieszczona jest interaktywna mapa projektów zrealizowanych do tej pory oraz tabela ze szczegółowym opisem poszczególnych projektów. Specjalna strona internetowa⁴⁵ delegatury UE odnotowała około 4 890 odsłon od chwili jej uruchomienia w styczniu 2017 r.

Komisja opracowała rozmaite materiały informacyjne w formie drukowanej i elektronicznej. Członkom komitetu sterującego przesyłane były biuletyny informacyjne, a w mediach społecznościowych przez cały rok ukazywały się infografiki przedstawiające działania realizowane w ramach instrumentu. Partnerzy UE i pracownicy unijni przygotowali 36 historii do publikacji na blogu i 54 filmy wideo dotyczące poszczególnych projektów⁴⁶. Kilka filmów promujących projekty w ramach instrumentu miało formę relacji o poruszających historiach ludzi. Zostały one opublikowane w serwisie YouTube i udostępnione w mediach społecznościowych i na stronie internetowej delegatury UE w języku angielskim i tureckim⁴⁷. Obecnie trwają prace nad kolejnymi filmami opierającymi się na historiach ludzi, które zostaną opublikowane odpowiednio do okazji⁴⁸. Ponadto Komisja wydała 21 komunikatów prasowych, a delegatura UE w Ankarze opublikowała kolejnych 19 komunikatów o zasięgu lokalnym⁴⁹. W tureckich mediach drukowanych i internetowych ukazało się ponad 350 artykułów na temat instrumentu.

7. Wnioski i dalsze działania

Podpisano umowy na pełną pulę środków operacyjnych Instrumentu Pomocy dla Uchodźców w Turcji. W ramach instrumentu zapewniono już bardzo potrzebną pomoc dla uchodźców

⁴³ O wizycie poinformowało ponad 500 ośrodków medialnych.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/migration_en

⁴⁵ <https://www.avrupa.info.tr/en/eu-response-refugee-crisis-turkey-710>

⁴⁶ Przykładowo film wideo prezentujący ośrodek dla dzieci w Ankarze sfinansowany w ramach instrumentu obejrzało ponad 300 tys. osób.

⁴⁷ https://www.youtube.com/watch?time_continue=5&v=qRVSqKYeZKE

⁴⁸ Zob. na przykład: <https://www.youtube.com/watch?v=57bSP91KqnY>

⁴⁹ Dostęp do wszystkich komunikatów prasowych na temat instrumentu można uzyskać za pośrednictwem bazy danych „Rapid” Komisji Europejskiej pod adresem: <http://europa.eu/rapid/search.htm>

i przyjmujących ich społeczności w tym kraju. W dalszej kolejności przewiduje się następujące kroki:

- Skuteczne wdrożenie wszystkich projektów na rzecz uchodźców i społeczności przyjmujących w ramach instrumentu, zgodnie z zasadami należytego zarządzania finansami.
- Pełne uruchomienie systemu monitorowania instrumentu w 2018 r.
- Rozwinięcie działań komunikacyjnych w ramach instrumentu.
- Posiedzenia komitetu sterującego w regularnych odstępach czasu. Następne posiedzenie zaplanowano na wiosnę 2018 r.